

ZÁVĚR

Na počátku této práce jsme si dali za cíl pojednat souběžně o odpovědnosti za vady u smlouvy o dílo v občanskoprávních vztazích a v obchodních vztazích.

Tento postup, dle našeho názoru, výrazným způsobem znovu ukázal, že současný dualismus úpravy neobchodní a obchodní smlouvy o dílo přináší celou řadu problémů a použití zkoumaných právních úprav v praxi je často zbytečně složité. Odlišná úprava věcně stejných otázek v případech, kdy povaha těchto rozdílů není odůvodněna odlišnou povahou obchodních závazkových vztahů, komplikuje vztah mezi oběma kodexy soukromého práva a dezintegruje soukromé právo jako takové.

S ohledem na téma této práce se můžeme vyjádřit ke dvěma institutům, jež jsou nyní upraveny jak v občanském zákoníku, tak i v obchodním zákoníku. Ke smlouvě o dílo a k odpovědnosti za vady.

Občanský zákoník, kterému se dosud nepodařilo vymanit se z koncepcí a zásad socialistické legislativy, i po novelizacích provedených po roce 1989 obsahuje jimi ovlivněné přístupy, které se promítají jak do úpravy smlouvy o dílo, tak do úpravy odpovědnosti za vady. *De lege ferenda* je jistě nedostatečná koncepce, kdy stávající úprava v podstatě nebere v úvahu takové smlouvy o dílo, jejichž předmětem není věc, ale jiný hmotně zachytitelný výsledek činnosti zhotovitele. Rovněž koncepce, kdy se občanský zákoník na úkor jediné integrované úpravy smlouvy o dílo podrobně věnuje jednotlivým podtypům smlouvy o dílo – smlouvy o zhotovení věci na zakázku a smlouvy o opravě a úpravě věci, nepřispívá ke kvalitě této úpravy. Důsledkem tohoto přístupu je mnohdy zcela odlišný

právní režim pro totožné smlouvy odlišující se v nepatrném ohledu svým předmětem. Uvědomujeme si, že tyto problémy se netýkají pouze smlouvy o dílo, ale provázejí občanský zákoník jako celek. Jako příklad může sloužit obecný přístup občanského zákoníku k pojmu věc. Jeho omezení na hmotné předměty se promítá ve výše uvedeném smyslu nejen do úpravy smlouvy o dílo, ale i do obecné úpravy odpovědnosti za vady. Je nepochybné, že i plnění, která nelze vztáhnout pod úzce vymezený termín věc, mohou být vadná. Svým přístupem však občanský zákoník tato plnění vylučuje z dosahu úpravy odpovědnosti za vady.

Jako další případ, kdy původ občanského zákoníku promlouvá do úpravy námi zkoumaných institutů, lze uvést prekluzi práv z odpovědnosti za vady po uplynutí lhůty k vytknutí vad. Dosavadní koncepce občanského zákoníku měla za úkol spíše sledovat ochranu zájmů státu než ochranu soukromých zájmů osob a jejich svobodných projevů vůle. Ačkoliv je zřejmé, že tento přístup odporuje základním zásadám kontinentálního soukromého práva, zejména zásadě autonomie vůle, platná právní úprava se v projevech původní socialistické koncepce příliš nezměnila. Občanský zákoník, který téměř každou vadu právního úkonu „trestá“ absolutní neplatností, k níž je přihlíženo bez ohledu na zájem stran dotčeného právního úkonu, vstupuje jako „ochránce veřejného pořádku“ do soukromých vztahů subjektů práva. V rámci institutu odpovědnosti za vady je tento přístup zřetelný v důsledcích marného uplynutí lhůty k vytknutí vady, kdy dochází k zániku (prekluzi) těchto práv. Nenacházíme žádného důvodu, pro který by práva nabyvatele měla zaniknout, a plnění zcizitele, které by bylo učiněno po tomto zániku, by představovalo bezdůvodné obohacení. V tomto srovnání úprava obchodního

zákoníku více odpovídá povaze soukromoprávního předpisu než úprava zákoníku občanského.

Zmíněný dualismus právních úprav přináší dvojí úpravu stejných záležitostí a obrací se tak proti rozumnému a účinnému fungování právní úpravy v běžném životě. Staví se proti potřebě jasných a srozumitelných pravidel a závažným způsobem zasahuje do úrovně právního vědomí adresátů právních norem. Jako příklad zde může sloužit úprava otázky věcí, které objednatel předá zhotoviteli k provedení díla, a pokynů, které objednatel k provedení díla zhotoviteli udělí. V občanském zákoníku nalezneme celkem trojí úpravu této dílčí otázky (§ 637, § 645 odst. 2 a § 653 odst. 2). K tomu můžeme přičíst úpravu této otázky v obchodním zákoníku (§ 561). Výsledkem jsou tak čtyři úpravy totožné otázky, které obsahují pouze nepatrné odchylky. Přitom pravidlo vyjádřené v těchto úpravách je v zásadě totožné a ani povaha obchodních závazkových vztahů neodůvodňuje odchylnou úpravu od neobchodní smlouvy o dílo. Stejným způsobem můžeme poukázat na problematiku zjevných vad, kdy, dle našeho názoru, rozdíly v jejich vnímání občanským zákoníkem a obchodním zákoníkem nejsou odůvodněné. Pro funkční institut odpovědnosti za vady by bohatě stačila pouze úprava jediná.

Obdobné násobení právní úpravy či existence odchýlných úprav v otázkách, kde odlišnosti nejsou zapotřebí, jen znovu poukazuje na fakt, že stávající dualismus soukromoprávních úprav neodpovídá potřebám moderní svobodné společnosti.

Z těchto důvodů považujeme za nadbytečné vyjmenovávat jednotlivé náměty ke zlepšení stávající právní úpravy. Její nedokonalosti je možné odstranit pouze odstraněním

současného dualismu a prosazením jednotné soukromoprávní úpravy, a to jak odpovědnosti za vady, tak smlouvy o dílo. Tímto krokem by celá řada nyní problematických ustanovení a výkladových problémů odplynula.

Z tohoto pohledu lze uvítat nedávno zveřejněný návrh nového občanského zákoníku, který přináší ucelenou úpravu smlouvy o dílo a odstraňuje dosavadní problémy, jež se projevovaly především v občanskoprávní úpravě této smlouvy.

Paragrafové znění návrhu nového občanského zákoníku upravuje smlouvu o dílo v ustanoveních § 2313 až 2362. V těchto ustanoveních je obsažena ucelená úprava smlouvy o dílo, jež nezapře svou inspiraci v dosavadní obchodněprávní úpravě smlouvy o dílo. Dílem je dle této úpravy, shodně s úpravou stávající, činnost. Návrh občanského zákoníku vymezuje dílo v ustanovení § 2314, kde uvádí, že dílem se rozumí zhotovení určité věci, nespadá-li pod kupní smlouvu, a dále údržba, oprava nebo úprava věci, nebo činnost s jiným výsledkem. Dílem se rozumí vždy zhotovení, údržba, oprava nebo úprava stavby nebo její části. Struktura této úpravy spočívá v tom, že návrh upravuje smlouvu o dílo obecně. V rámci této obecné úpravy jsou obsažena ustanovení o odpovědnosti za vady díla, která obdobně jako u nynější úpravy obchodního zákoníku odkazují na přiměřené použití ustanovení upravujících kupní smlouvu.

Úprava smlouvy o dílo obsahuje určitá zvláštní ustanovení, která upravují odchylky od části obecné. První z nich se týká případů, kdy je cena určena podle rozpočtu, druhá se týká děl stavebních a třetí obsahuje úpravu díla s nehmotným výsledkem. Zvláštní ustanovení týkající se stavebních děl obsahují i zvláštní ustanovení upravující odpovědnost za vady.

Návrh nového občanského zákoníku se přiklání k dosavadní úpravě obchodního zákoníku, a maximální lhůtu pro vytknutí vady stanoví v délce pěti let. Obsahuje však možnost v určitých případech tuto lhůtu zkrátit, a to až na dva roky. Návrh rovněž obsahuje, dle našeho názoru velmi praktické ustanovení, jež definuje vady, které nebrání převzetí stavby. Dle něj nemá objednatel právo odmítnout převzetí stavby pro ojedinělé drobné vady, které samy o sobě ani ve spojení s jinými nebrání užívání stavby funkčně nebo esteticky, ani její užívání podstatným způsobem neomezují.

Návrh v úpravě odpovědnosti za vady zachovává systematiku dosavadního občanského zákoníku, neboť obsahuje obecnou úpravu odpovědnosti za vady a úpravy zvláštní uvedené u úprav jednotlivých smluvních typů.

Základem obecné odpovědnosti za vady je dlužníková povinnost plnit předmět s vlastnostmi, které odpovídají dlužníkovým ujištěním nebo odpovídají takovým potřebám věřitele, o nichž dlužník má nebo by měl mít vědomost. Návrh podpůrně upravuje povinnost plnit ve střední jakosti.

Obecná úprava rovněž stanoví povinnost vytknout vady včas. Zmeškání lhůty k vytknutí vady nabyvatelem, která v případě zákonné odpovědnosti činí shodně s dnešní občanskoprávní úpravou šest měsíců, zakládá právo zcizitele namítnout opožděné vytknutí vady. V takovém případě soud práva z vadného plnění nepřiznává. Práva, jež jsou důsledkem vadného plnění, shodně se současnou úpravou vznikají v závislosti na tom, zda plnění je stíženo vadami odstranitelnými nebo neodstranitelnými. Rovněž návrh zachovává vyloučení odpovědnosti za vady u vad zjevných, vad zapsaných v katastru nemovitostí nebo jiném veřejném seznamu. Nově

navrhuje upravit, že nabyvatel (v textu návrhu „přejímatel“) se nemůže domáhat práv, která by mu vznikla proto, že mu byla převedena cizí věc někým, kdo neměl právo tak učinit, pokud nabyvatel o této vadě věděl. Návrh občanského zákoníku dále vylučuje odpovědnost za vadu, která působí jen nepatrné snížení hodnoty předmětu plnění.

Úprava obecné odpovědnosti za vady představuje v určitých ohledech kombinaci současných přístupů občanského a obchodního zákoníku. Dle našeho názoru je třeba tento počín uvítat. Má-li se totiž odpovědnost za vady stát skutečně funkčním nástrojem pro jednotlivé spotřebitele, je nezbytné uspořádat tento institut v rámci jediného právního předpisu – občanského zákoníku. Jedině tak bude úprava integrovaná a bude moci v celém rozsahu plnit svůj úkol, chránit nabyvatele (objednatele) od důsledků vadného plnění a vést zcizitele (zhotovitele) k poskytování řádného a bezvadného plnění. A tak věříme, že přijetí uvedeného návrhu občanského zákoníku by byl krok správným směrem.